

Encounters in translation

ISSN : 3038-5342

Publisher : Association Rencontres en traduction

2 | 2024

Translational and narrative epistemologies

Synopsis: Latin Amerikan felsefesindeki kavramları çevirmek: Rodolfo Kusch'un eserlerinde ontoloji ve estetik

Joshua M. Price

Translated by Emine Özdemir

 <https://publications-prairial.fr/encounters-in-translation/index.php?id=616>

DOI : 10.35562/encounters-in-translation.616

Electronic reference

Joshua M. Price, « Synopsis: Latin Amerikan felsefesindeki kavramları çevirmek: Rodolfo Kusch'un eserlerinde ontoloji ve estetik », *Encounters in translation* [Online], 2 | 2024, Online since 04 octobre 2024, connection on 05 décembre 2024. URL : <https://publications-prairial.fr/encounters-in-translation/index.php?id=616>

Copyright

CC BY-SA 4.0

Synopsis: Latin Amerikan felsefesindeki kavramları çevirmek: Rodolfo Kusch'un eserlerinde ontoloji ve estetik

Joshua M. Price

Translated by Emine Özdemir

TEXT

- 1 *El pensamiento indígena y popular en América* adlı eserinde filozof Rodolfo Kusch, Amerika kıtasının kökeninde yattığına inandığı bir düşünce biçimini hayata döndürmeyi amaçlamaktadır, ancak bu düşünce biçiminin Avrupa'dan ithal edilen baskın bir düşünce biçiminin altında örtülü veya gömülü olduğunu düşünmektedir. Kusch bu konuyu, “yerli bir düşünce tarzı arayışı, sadece onu bilimsel olarak ortaya çıkarma arzusundan değil, aynı zamanda benim gördüğüm kadarıyla América'nın derinliklerinde bulunan ve burada doğup kök salmış insanlar arasında belli bir gücü koruyan bir düşünce tarzını kurtarma ihtiyacından da kaynaklanmaktadır” (Kusch, 2010, s. lxxv) sözleriyle açıklamıştır. Ona göre Amerika'da ya da Amerika'ya özgü düşünmenin ontolojik bir boyutu vardır: Amerika kıtasında *olmak* Avrupa kıtasında *olmaktan* farklıdır. Kusch, bu ontolojik ayrımı İngilizcede olmayıp Latin Amerika İspanyolcasında bulunan dilbilimsel ve dilbilgisel bir ayrım ile ilişkilendirmektedir: *ser* ve *estar*. Bu ve diğer ana kavramlar daha sonra Kusch'un “*Indigenous and Popular Thinking in América*” (Kusch, 2010) başlığıyla basılan kitabını İngilizceye çevirmeye başladığımızda hem benim için hem de birlikte çeviri yaptığım, geçtiğimiz yıllarda kaybettiğimiz iş arkadaşım Maria Lugones için güçlük oluşturmuştur.
- 2 Nitekim bu makalenin amacı sadece kelimelerin bir dilden diğerine nasıl çevrildiğini ele almak değildir. Onun yerine bu makale, bir eserdeki önemli kavramların çevirisinin dünya görüşü ve dilbilgisel ufukları yeni ilişkilerle nasıl buluşturabileceğini ve alışılmışın dışında anlatılar ve gelenekler meydana getirebileceğini incelemeyi amaçlamaktadır. Gaddis Rose'un (1998) da ileri sürdüğü gibi kavramları çevirmek, söz konusu kavramların analizinin ya da yorumlanmasının farklı bir yolu olabilir. Bu okumada çeviri, kavramsal analizin düşünsel etkinli

ğine metinsel ve maddi bir boyut kazandırmanın, analizi metinsel formda somutlaştırmanın ya da gerçekleştirmenin bir yoludur. Kusch çevirileri örneğinde *estar* (olmak) ya da *América* gibi anahtar kavramları çevirip çevirmemeye ya da nasıl çevrileceğine karar vermek çeviri eyleminin kendisine de yansımaktadır. Dolayısıyla çeviri metapragmatik bir eylemdir. Bu eylem çevirmeni ve okuyucuyu, dillerin ve kavramsal şemaların sadece birbiriyle değil, aynı zamanda dinamik bir şekilde gelişen sosyal bağlam ile nasıl bir ilişki kurabileceği konusunda düşünmeye itmektedir. Söz konusu dinamizm çeviri pratiğinin kendisiyle daha da güçlenmektedir.

- 3 Çeviri uygulamalarının bu tür düşünceleri nasıl tetikleyebileceğini göstermek için bu makalede Kusch'un Latin Amerika İspanyolcasındaki yaygın sözcüklerden belirlediği çevrilmesi zor birkaç kavrama odaklanılmıştır. Bu kavramlar, yerli Latin Amerika felsefi geleneğinin – ya da onun deyimiyle *América* felsefi geleneğinin– temellerini ortaya çıkarmak için başlangıç noktaları olarak kullanılmıştır. Burada özellikle coğrafi, estetik ve ontolojik terminolojiye odaklanılmaktadır. Kusch'un önem verdiği ve benim de ilgilendiğim bazı temel terimler şunlardır: *América* (yanlış bir şekilde 'Amerika' veya 'Amerikalılar' olarak çevrilebilir); Latin Amerika modernliğinin merkezindeki bir ikilik olarak *hedor*'a (kötü koku) zıt *pulcritud* (düzen ya da temizlik) ve hepsinden önemlisi, daha önce de belirtildiği gibi, Kusch'un Quechua ve Aymara düşüncesinden ilham alan karmaşık bir ontolojik teoriyi dayandığı İspanyolcadaki *estar* ve *ser* arasındaki ayrım. Kusch, bu gündelik terimleri yoruma tabi tutarak ve onlara felsefi bir ağırlık yükleyerek yalnızca var olan bir durumu betimlememekte, aynı zamanda Latin Amerika için henüz var olmayanın ötesine, umut edilen bir gerçekliğe işaret etmektedir. Başlıktaki *América* bir isteği dile getirmektedir. Buna bağlı olarak çeviride, *América*'ya dilbilgisel ödünçleme yoluyla verilen ölümden sonraki hayat, kıtanın anlatısal olarak yeniden çerçevelenmesi olarak tanımlanabilir. Çeviri yoluyla hegemonik coğrafyalara karşı yeni bir alternatifin ortaya çıktığı görülmektedir. Eğer parıldayan, yeni doğmakta olan bir *América* ulus devlete, ulusal sınırlara ve muhtemelen kimliğe olan hürmetiyle geleneksel coğrafyaya alternatif bir anlatı sunuyorsa *pulcritud* ve *hedor* estetik ve kentsel tasarım ekseninde alternatif bir anlatı sunarken *ser* ve *estar* arasındaki ayrım da ontolojik bir alternatif sunabilir.

- 4 Latin Amerika düşüncesi, sosyal kuram ve felsefeye odaklanmak aynı zamanda yeni anlatıların da oluşmasına sebep olmaktadır. Kusch'un *El pensamiento indígena y popular en América* adlı eserinin çevirisinden ortaya çıkan şey, Avrupa ve Avrupamerkezci düşüncede kabul edilen anlatılara alternatif bir anlatıdır. Söz konusu alternatif anlatı, Avrupamerkezci modernitenin ortaya çıkışını *Latin Amerika'dan görüldüğü hâliyle* tanımlamakla başlamaktadır. Avrupamerkezci modernite, dışarıdan bakıldığında, bir yanda teknolojik yenilik, ilerleme, ekonomik gelişme ve tüketiciliğin getirdiği yatıştırıcı huzuru, diğer yanda da algılanan mantıksızlık, etnik çeşitlilik ve çok dilliliğin karmaşası arasında bir bölünme veya ikili ayrım olduğunu varsaymaktadır. Bu tamamlayıcı anlatı, içeriden bakıldığında, pozitivizm, doğrusal akıl, Newtoncu nedensellik, Amerikan pragmatizmi, zihin/beden arasındaki Kartezyen ayrım ve diğer düalist ontolojilerle bağlarını koparan, kozmik bir istikrarsızlığa ve gündelik yaşam mantığına dayanan bir *América* hayali sunmaktadır. Dilin sınırı, yalnızca dil düzeyindeki geleneksel çeviri yoluyla aşılabilecek bir bariyer olarak değil, diller arasında bir geçit yaratılabilecek bir eşik olarak görülmektedir. Bir metni seçip çevirmek sadece estetik ve anlambilimsel bir konu değildir, bu aynı zamanda etiğin, siyasetin ve hatta potansiyel geleceğin de bir konusudur. Dolayısıyla çeviri –çevirmek için hangi metnin seçildiği ve nasıl çevrildiği– aynı zamanda bilgisel adaletin bir konusu olabilir.

BIBLIOGRAPHY

Gaddis-Rose, M. (1998). *Translation and literary criticism*. Routledge.

Kusch, R. (1977). *El pensamiento popular y indígena en América* (third edition). Librería Hachette.

Kusch, R. (2010). *Indigenous and popular thinking in América* (M. C. Lugones & J. M Price, Trans). Duke University Press. (original work published in 1970 and revised in 1977)

AUTHOR

Joshua M. Price

Toronto Metropolitan Üniversitesi, Kanada

Synopsis: Latin Amerikan felsefesindeki kavramları çevirmek: Rodolfo Kusch'un eserlerinde ontoloji ve estetik

IDREF : <https://www.idref.fr/161216552>

ORCID : <http://orcid.org/0009-0006-2584-7605>

ISNI : <http://www.isni.org/0000000071164003>

TRANSLATOR

Emine Özdemir

Boğaziçi Üniversitesi, Türkiye

IDREF : <https://www.idref.fr/281208832>

ORCID : <http://orcid.org/0000-0003-1148-9289>